

Activitatea contrainformativă a serviciilor secrete ale Armatei române în Bucovina, Basarabia și Transnistria în anul 1941

*Pavel MORARU, Academia „Ștefan cel Mare”
a M.A.I. al R.M.*

Participarea României la războiul contra Uniunii Sovietice, a impus un important efort uman, material, dar și informativ, necesar cunoașterii situației inamicului, a stării de lucruri din rândul propriilor trupe, a situației populației civile din teritoriile eliberate și anihilării agenților-informatori, propagandiști și teroriști inamici.

Pentru realizarea acestor obiective, pe Frontul din Răsărit s-a aflat Eșalonul Mobil al **Serviciului Special de Informații** al Președinției Consiliului de Miniștri (S.S.I.), condus de Eugen Cristescu, precum și două organe ale Marelui Stat Major (M.St.Major) – **Centrul de Informații „A”**, condus de *maiorul Dionisie Bădărău* (iar apoi condus de maiorul Xenofon Tarnawski [1; 10]) și **Centrul de Informații „B”**, în frunte cu *lt.-colonelul Alexandru Ionescu* (cunoscut și sub denumirea de „Biroul Lt. Colonel Alion”, de la primele litere ale numelui și prenumelui) [2; 3, 145], și structurile specializate ale Marilor Unități (M.U.) – Birourile 2 Informații.

Pe parcursul înaintării armatelor germano-române spre Est și a extinderii autorității românești asupra nordului Bucovinei, Basarabiei și Transnistriei, S.S.I.-ul și-a instalat structurile sale informative și contrainformative în aceste teritorii. În Bucovina s-a instalat Centrul nr. 1 „Cernăuți”, în Basarabia Centrul nr. 2 „Chișinău”, iar după cucerirea orașului Odesa (16 octombrie 1941), S.S.I.-ul în Transnistria era reprezentat de Centrul nr. 3 „Odesa”. Aceste centre aveau în subordine subcentre și rezidențe, prin care acopereau informativ și contrainformativ cele trei provincii administrate de autoritatea românească.

Odată cu armatele eliberatoare, în Nordul Bucovinei a revenit și Centrul de Informații „A” (care a activat aici în perioada interbelică), restabilindu-și în iulie 1941 sediul la Cernăuți (în strada Iancu Flondor nr. 44) [3, 216].

Prin elementele sale specializate a întreprins măsuri, împreună cu celelalte organe polițienești și de siguranță locale și ale armatei, pentru identificarea foștilor săi agenți trimiși în misiune în U.R.S.S. și nereîntorși, precum și pentru identificarea și anihilarea agenților sovietici, lăsați să activeze în vederea culegerii informațiilor și producerii actelor teroriste. Ca rezultat, au fost demascați câțiva rezidenți (sau presupuși agenți) sovietici, care aveau misiunea să culegă informații despre trupele germane și române, și pe care urmau să le comunice pe direcția Hotin (cui și unde anume, nu s-a putut preciza).

Asemenea rezidenți au fost lăsați prin mai multe localități bucovinene și basarabene, dar din cauza ritmului ridicat al operațiunilor militare, chiar dacă ar fi vrut să-și îndeplinească misiunea, nu au reușit s-o facă în timpul oportun. Rezidenți sovietici cu aparate de radio în sectorul Centrului „A”, nu au fost descoperiți.

Din informațiile obținute de trupele germane, Serviciul de spionaj sovietic, uneori, când unitățile sovietice veneau în contact cu trupele germano-române, au întrebuințat agenți ocazionali, chiar dintre soldații sovietici, îmbrăcați în civil, care sub masca de țărani pașnici, „mișcându-se cu o vită prin sectorul bateriilor noastre, indicau astfel observatoarelor sovietice locul acestor baterii”. Asemenea cazuri au fost însă puține [4, 2-14].

Unii agenți sovietici descoperiți au fost puși în „libertate” spre a fi exploatați de Centru „A” pentru identificarea altora. Astfel, evreul Herdan din Cernăuți, bănuind ca fiind agent sovietic și comunist, a fost lăsat să identifice și să comunice Centrului unde se ascundeau cei care pe timpul regimului sovietic s-au manifestat contra intereselor Statului Român și au servit regimul de ocupație. Pentru a nu fi stingherit în executarea misiunii lui Herdan i s-a dat o „dovadă” în care se specifica că, se află la dispoziția acestui serviciu în interesul cercetărilor [5, 47-49].

Deoarece autoritățile civile nu au fost informate corect, această misiune discretă încredințată lui Herdan, a stârnit multă vâlvă. În a doua jumătate a lunii iulie 1941, Alexandru Rioșanu, Împuternicitul Generalului Antonescu pentru administrarea Bucovinei eliberate, scria Președinției Consiliului de Miniștri următoarele: „Vă rugăm nu mai permiteți venirea în Bucovina a Maiorului Bădărău. Domnia Sa a pus în libertate pe

comunistul Herdan, eliberându-i un bilet scris” [6, 51, 55]. Situația mai târziu a fost clarificată, maiorul D. Bădărău declarând că a fost învinuit pe nedrept și că interesele lui de serviciu au fost interpretate eronat [7, 47-50].

Ca rezultat al activităților organelor de informații și securitate românești în teritoriile eliberate ale Bucovinei și Basarabiei, spionajul, dar și sabotajul, și terorismul, – „de asemenea, operă a serviciului de spionaj” sovietic – nu s-au făcut simțite în spatele trupelor germano-române din Basarabia și Bucovina. Se considera că, „elemente cu asemenea misiune au fost lăsate (în spatele unităților germano-române – P.M.), dar fie că au instrucțiuni să înceapă activitatea lor mai târziu, fie că însăși rezidenții lăsați au renunțat să mai lucreze” [8, 2-14].

Și agenții lansați cu parașuta nu au reușit să-și execute misiunile primite. În acest sens, interesant este un document elaborat la 24 iulie 1941 de Marele Cartier General (M.C.G.) al Armatei române, Secția a II-a, Biroul Contrainformații, cu titlul „*Parașutiștii sovietici ca agenți de spionaj, sabotaj și teroriști*”.

Potrivit studiului, Armata sovietică a fost printre primele armate care au urmărit să dea „o întrebuintare militară posibilității de a coborî din avion cu parașuta”. În acest scop, lansarea cu parașuta a fost decretată în U.R.S.S. ca „sportul cel mai de seamă și mai stăruitor încurajat de către Stat și inițiativele particulare”. Dar, cu toate acestea, M.C.G. al Armatei române a avut să constate că, „până în prezent nu ne-a fost dat să constatăm întrebuintarea pe timpul operațiunilor, de către Armata roșie, a unor unități de parașutiști așa cum reclama făcută armatei sovietice, le arăta”. Ele nu au fost întrebuintate și aceasta din cauza că, trupele sovietice se aflau în continuă defensivă, iar unitățile de parașutiști nu-și puteau găsi oricând aplicarea, spre exemplu, în această situație. În schimb, s-a apelat la lansarea cu parașuta a unor mici grupuri de agenți cu misiuni de spionaj, sabotaj și terorism, și „de care s-a făcut des uz, mai ales în ultimul timp”. Însă, rezultatele acestor lansări au fost nule, căci dintre parașutiștii lansați „n-au reușit nici unul să ajungă la misiune, fiind descoperiți, urmăriți și prinși înainte de a putea realiza ceva”.

Din cercetarea echipe prinse rezulta că, misiunea lor era de a efectua spionaj (culegerea de informații de tot felul în legătură cu trupele germane și române din zona unde parașutiștii erau lansați, precum și identificarea aerodromurilor), sabotaj și terorism (distrugerea căilor ferate, podurilor și șoselelor în punctele sensibile; tăierea firelor telefonice; incendierea depozitelor și a conductelor petrolifere, etc.; diferite acte de teroare în scopul producerii panicii prin atacuri, explozii, incendierea satelor și a instalațiilor de utilitate publică, etc.; împușcarea militarilor izolați, în special a ofițerilor; indicarea pe timp de noapte, prin diferite semnale luminoase, a obiectivelor de bombardat).

Până la data elaborării acestui studiu (24 iulie 1941) au fost prinse 5 echipe, cu un total de 36 de agenți: o echipă de 6 agenți, lansați cu parașuta la 5/6 iulie în regiunea împădurită a județului Vaslui; o echipă identică, lansată cam în același timp în apropierea frontierei româno-bulgare și prinsă de autoritățile bulgare; o echipă de 8 agenți (spioni) în pădurea Hâncești, jud. Lăpușna, lansată în imediata apropiere a spatelui trupelor române (prinsă la 13 iulie); o echipă de 8 agenți în regiunea Zastavna, jud. Cernăuți (lansată în noaptea de 14/15 iulie) și o echipă de 8 agenți lansată la 21 iulie în regiunea Hârșova, jud. Constanța.

Parașutiștii destinați acestor misiuni erau selecționați, în general, din rândul persoanelor cu cele mai puternice sentimente comuniste, din membrii sau candidații aleși în Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Desigur, nu lipseau din aceste echipe și aventurierii, atrași de sumele fabuloase de bani ce li se promiteau.

O echipă de parașutiști era formată de regulă din 6-8 oameni – un șef de echipă și un radiotelegrafist, cel puțin un interpret (cunoscător al limbii române), distrugători (specialiști în mânărea explozivilor pentru distrugeri). Cu toții erau buni parașutiști și cunoscători ai armelor de foc, inițiați în orice acțiune conspirativă și versați în culegerea informațiilor militare.

Fiecare echipă era dotată cu: un aparat portativ radiotelegrafic, foarte bun; 1-2 arme automate; o hartă geografică generală; hărți și planuri directe ale regiunii; o sumă de bani – în monedă românească – pentru hrană și coruperea celor ce i-ar fi prins, etc. Fiecare membru din echipă avea asupra sa un pistol automat „Mauser” sau câte o carabină, câte 5 grenade de mână, 2-6 kg. de exploziv, capse, fitil, scule, 10-12 pachete cu material inflamabil, câte o busolă și o lanternă de buzunar, bilete de identitate false, eliberate de diferite autorități românești, hrană (comprimate de ciocolată, pesmeți, conserve, etc.). Agenții lansați erau îmbrăcați în echipament românesc sau german ori asemănător acestora. Pe cap purtau bonete similare celor românești și germane și în picioare cizme scurte de piele.

Toți parașutiștii lansați pe teritoriul românesc au urmat cursuri speciale, fiind instruiți în detaliu asupra tuturor misiunilor ce le vor fi încredințate. Spre exemplu, șeful echipei care a fost prinsă în jud. Vaslui, sublocotenent Peter Schmidt (numele conspirativ „Leinert”), se putea ușor orienta în teren și știa cum să culegă informațiile necesare; el era pregătit și pentru fixarea misiunilor de distrugeri, acte de terorism, etc. Translatorul, basarabean de origine, era de opt luni în serviciul de spionaj sovietic și cunoștea perfect Moldova. Întreaga echipă, înainte de a fi trimisă în misiune, a fost instruită la Centrul de Parașutiști de la Odesa, condus de colonelul Halef, comandant al districtului militar Odesa și ajutat la acest centru de căpitanii Feodorov și Corocikin. Acest centru funcționa în două vile situate pe litoralul Mării Negre, distanțate la circa 1.000 de metri una de alta. Prima vilă, denumită vila „Voino”, era locul de întâlnire și de cartiruire a personalului N.K.V.D. În cea de-a doua vilă funcționa școala pentru formarea radiotelegrafiștilor (radiotelegrafiștii echipelor nu erau profesioniști, ci se pregăteau ad-hoc). Concomitent cu instruirea și perfecționarea în acțiunile de spionaj, sabotaj și terorism, membrii echipelor au efectuat exerciții de lansare cu parașuta. La sfârșitul cursurilor, care au durat câteva săptămâni, li s-au ținut conferințe de către comisarul politic al unui regiment, care le-a dat sfaturi să fie în misiunile din spatele inamicului viteji, să nu cadă prizonieri și să aștepte sosirea trupelor roșii, care trebuiau să declanșeze contraofensiva și să pătrundă în Moldova în circa 10 zile de la lansarea parașutiștilor. Odată instrucția terminată, echipa era îmbarcată la Odesa în avion și lansată în cursul nopții în misiune.

Șeful echipei primea misiunea în linii generale chiar în momentul când era gata de îmbarcare. Ceilalți cunoșteau din misiune numai atât cât era necesar pentru executarea sarcinilor puse în fața fiecăruia. Șeful de echipă era lăsat să aleagă detaliile de execuție a misiunii, în raport cu situația locală.

Toate echipele lansate până la 24 iulie 1941, nu au putut să-și pună în aplicare nimic din planurile întocmite, deoarece la scurt timp de la aterizare au fost identificate și anihilate.

În concluziile acestui studiu, se menționa că, „sovieticii înțeleg să uzeze pe scară întinsă de agenți de spionaj, sabotaj și terorism, lansați cu parașutele în spatele frontului inamic, scopul fiind vădit acela de a produce acte de sabotaj și terorism și concomitent panică în rândurile populației, bombardată zilnic și cu tot felul de manifeste, cu conținut comunist lansate și acestea tot din avion. Astfel de lansări de agenți-parașutiști s-au făcut nu numai în România, ci și în Bulgaria, în Ungaria și la Nord în Galiția”.

Membrii acestor echipe erau dintre cei devotați regimului și în acest caz nu putea fi vorba de „misiuni forțate”. Echipele erau bine organizate și constituite din tot personalul de specialitate necesar executării misiunii. Însă, s-a constatat totuși lipsa coeziunii sufletești care să-i facă pe acești oameni să lucreze strâns legați unul de altul. Instrucția agenților s-a făcut cu cea mai mare grijă în școli speciale. Latura conspirativă și de spionaj era deosebit de dezvoltată. Dotarea echipelor cu cele necesare era făcută în cele mai bune condiții.

Lansarea parașutiștilor s-a făcut de multe ori greșit. Astfel parașutiștii au fost fie lansați într-o zonă mult îndepărtată de cea în care trebuiau să activeze, fie lansați departe unul de altul, astfel încât șeful echipei nu mai reușea să-și adune oamenii pentru lucru.

Cei lansați în regiunea Vaslui au dovedit o deosebită rezistență și dârzenie. Au rămas în pădure circa 5 zile nemâncați, complect extenuați, încercând totuși să scape din încercuire prin luptă.

Echipele au fost puține și mult dispersate pe teren. Nu se vedea la cei ce le lansau o idee generală în activitate, urmărind efecte masive doar în anumite regiuni. Din această cauză totul avea mai mult aspectul unor încercări. În concluzie generală, încercările făcute până la data elaborării studiului, cu agenții de spionaj, sabotaj și terorism lansați pe teritoriul românesc, n-au dat rezultate. Aceasta s-a datorat atât timidității echipelor în ce privește trecerea imediată la lucru, cât și mai ales vigilenței autorităților și concursului nelimitat dat de către populația civilă.

M.C.G. al Armatei române accentua asupra faptului că, „acești «parașutiști» nu au nimic comun cu unitățile de parașutiști” și că, „acești «lansați cu parașuta» nu sunt decât periculoși agenți de spionaj, sabotaj, terorism și trebuiesc urmăriți, priviți și tratați ca atare” [9; 12-17 verso].

Pentru mărirea efortului informativ și contrainformativ la Est de Nistru, la 18 iulie 1941, a fost constituit la Botoșani un nou centru de informații, denumit **Centrul de Informații „H”**, care urma să asigure în luptele de pe Frontul din Răsărit fluxul informativ pentru Comandamentul Armatei a III-a române. Conducerea acestui centru a fost încredințată *maiorului Dionisie Bădărău*, fost șef al Centrului „A” a M.St.Major de la Cernăuți [10; 29].

La 19 august 1941, cu adresa nr. 18, Centrul de Informații „H” a înaintat Comandamentului Armatei a III-a române, Secția a II-a, o „*Dare de seamă asupra operațiunilor armatelor sovietice din campania actuală*” [11; 2-14] (în Basarabia, Bucovina și Transnistria), în care a prezentat și aspecte din activitatea informativă și contrainformativă a Serviciului de informații sovietic. Se menționa că, „Serviciul de spionaj sovietic, care până la declanșarea operațiunilor, din cauza condițiilor prielnice a lucrat în general foarte bine, – după începerea operațiunilor, activitatea lui a fost simțită prea puțin”.

În Transnistria, unde Centrul de Informații „H” s-a implicat în activități informative și contrainformative la sfârșitul lunii iulie 1941, armatele germano-române s-au confruntat, în special, cu efectele propagandei sovietice în rândurile populației civile și ale Armatei roșii, care, din cele raportate de Centrul „H”, a procedat la dezinformare prin intermediul comandanților de unități, politrucilor, posturilor sovietice de radio, organelor administrative și presă, prin a spune că, „trupele germane și române schingiuesc în modul cel mai barbar prizonierii;ucid copii nevinovați; taie sânii la femei; extermină pe bătrâni, etc.”. Toate aceste „afirmațiuni mincinoase”, au fost la început crezute în totalitate, însă, cu trecerea timpului „nu le mai dau nici o crezare” [11; 2-14].

Sovieticii nu au reușit să organizeze o activitate eficientă de spionaj și terorism în teritoriile pierdute, fiind anihilate de serviciile contrainformative românești. Imediat după declanșarea războiului germano-sovietic, Kremlinul a luat măsuri pentru a declanșa lupta pe toate căile cu inamicul. În conformitate cu directiva Consiliului Comisarilor Poporului și a Comitetului Central Unional al Partidului Comunist bolșevic (C.C.U.P.C.b.) din 29 iunie 1941, „*Cu privire la mobilizarea tuturor forțelor și mijloacelor pentru distrugerea ocupanților fasciști*”, precum și a dispozițiilor date de Iosif Stalin în discursul radiofonic din 3 iulie și a hotărârii C.C.U.P.C.b. din 18 iulie 1941, „*Despre organizarea luptei în spatele trupelor germane*”, s-a preconizat constituirea detașamentelor de partizani și grupelor de diversiune pentru acțiuni în spatele inamicului [12; 10].

Au fost lăsați în mare grabă, la retragere, unii agenți care nu și-au putut executa misiunile. După cum menționează și istoriografia sovietică, în anul 1941, mișcarea rapidă a trupelor româno-germane nu a permis crearea unei rețele a organizațiilor clandestine comuniste [13; 105] și de spionaj în Basarabia, Bucovina și alte teritorii din Vestul U.R.S.S. Teodor Botnaru și Alexandru Ganenco în lucrarea „*Istoria Serviciilor Secrete. [Breviar]*”, confirmă buna activitate contrainformativă a serviciilor speciale românești în primele luni de război: „O dată cu începutul războiului, activitatea organelor securității de stat din R.S.S.M. (Republica Sovietică Socialistă Moldovenească – P.M.) a fost sistată. A rămas doar numerosul aparat de agentură a departamentului. Însă atitudinea ostilă față de aceasta a majorității populației, precum și organizarea unei antirețele eficiente a siguranței române, a condus la faptul că cea mai mare parte a agenturii sovietice a fost capturată încă înainte de sfârșitul anului 1941 – (subl. n.)” [14; 89]. În același context, istoricul rus A. Kolpakidi menționează că, la începutul războiului sovieto-german, peste linia frontului a fost lansat un număr mare de spioni și grupe de spionaj. Însă, această încercare de a compensa lipsa agenturii necesare în teritoriile cucerite de inamic prin lansări de spioni și grupe de spionaj, nu a dat rezultatul așteptat, deoarece mulți dintre ei „erau fără experiență și instruiți în grabă”. Ei ori erau arestați, ori pierdeau legătura cu Centrala. În general, menținerea legăturii, a constituit o mare problemă pentru spionii sovietici din spatele trupelor inamice [15; 46-47].

Din cauza slabei pregătiri date agenților săi, care ducea în mod direct la descoperirea lor, sovieticii, pentru a-și atinge scopul, nu au încetat până în anul 1944 să lanseze parașutiști și grupe terorist-diversioniste. Acestea, aproape în totalitate au fost anihilate, efectul lor fiind simțit doar către mijlocul anului 1943.

La 2 august 1941, Corpul 3 Armată [16; 111] informa despre autodenunțarea unui spion sovietic. Era vorba despre soldatul Dumitru Ladiscenko, mobilizat în Armata sovietică la 19 iulie 1941, în comuna Bairamea, jud. Cetatea Albă. După exploatarea informativă a soldatului, s-a putut afla că de la mobilizare, după cinci zile de trageri cu arma automată și instrucție de spionaj la Odesa, la 25 iulie 1941, a fost trimis cu 30 de indivizi spre Nistru în zona Maiaki (cursul inferior al Nistrului, în apropiere de Palanca, jud. Cetatea Albă). Acolo au format cinci grupe de spionaj a câte 6 persoane. Grupul în care a fost încadrat Ladiscenko a fost trecut în noaptea de 25 iulie cu barca peste Nistru, la Nord de comuna Palanca. Grupul se afla sub conducerea unui sergent. Ajunși pe malul basarabean s-au împărțit în două echipe, una a plecat spre Nord, iar cealaltă spre Sud la Cetatea Albă.

Misiunea lor era de a cerceta discret zona de la Nistru spre interior pe o adâncime de 4-5 km., pentru a vedea unde sunt amplasate trupele române și unde au instalate posturile de comandă. După trei zile urmau să se adune în locul unde se găsea barca și să se reîntoarcă la Odesa [17; 189].

Din cele expuse mai sus, se constată graba sovieticilor de a recruta agenți de pe loc și ai lansa în misiuni externe. Această tendință, de a trimite cât mai mulți agenți (pentru informare și acte de terorism, și sabotaj) într-un timp cât mai scurt, în majoritatea cazurilor aproape lipsiți de instrucție specială, făcea ca aceștia să nu-și ducă la îndeplinire misiunile primite. Conta însă nu calitatea, ci cantitatea, care într-un final trebuia să ducă la rezultatele scontate. Autoritățile sovietice înțelegeau că în condițiile ostilității populației civile față de regimul sovietic, încurajată de ofensiva germano-română, efectul echipelor de spioni era extrem de redus, (cu atât mai mult că echipele erau formate, în special, din originari din teritoriile în care urma să se desfășoare misiunea, în bună parte ostili regimului bolșevic, recrutați forțat), încât unica soluție era de a trimite cât mai mulți agenți, contându-se pe cei mai devotați. Practic, echipele de agenți formate și utilizate de sovietici, mai ales în prima parte a războiului, erau echipe ale morții, adică sortite eșecului.

Sovieticii nu s-au limitat a trimite parașutiști doar în teritoriile Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei. Au fost lansați parașutiști și la Vest de Prut în zonele cu obiective strategice. Bunăoară, în august 1941, a fost trimis un grup de parașutiști pentru misiuni în Dobrogea, la podul de la Cernavodă [18; 100-103].

De la declanșarea războiului antisovietic și până la 30 august 1941, organele de informații și siguranță românești au identificat 65 de parașutiști lansați în Moldova (din care 48 neprinși), 17 în Bucovina (2 neprinși), 23 în Basarabia (12 neprinși), 11 în Muntenia (1 neprins) și 8 în Dobrogea [19; 257]. Deși, în unele cazuri numărul celor neprinși era destul de mare, efectul activității lor, practic nu s-a constatat.

Referințe:

1. Arhiva Națională a Republicii Moldova, Chișinău, (în continuare – A.N.R.M., Chșn.), Fond 706, inv. 2, dosar 13, fila 10.
2. Ibidem, Fond 2042, inv. 2, dosar 4, fila 3. Ibidem, dosar 9, fila 145.
3. Ibidem, dosar 24, fila 216.
4. Ibidem, dosar 2, filele 2-14.
5. Ibidem, dosar 4, filele 47-49.
6. Ibidem, filele 51, 55.
7. Ibidem, filele 47-50.
8. Ibidem, dosar 2, filele 2-14.
9. Ibidem, Fond 1615, inv. 1, dosar 3, filele 12-17 ^{verso}.
10. Ibidem, Fond 2042, inv. 2, dosar 4, fila 29.
11. Ibidem, dosar 2, filele 2-14. „Darea de seamă” a fost trimisă și M.C.G., Secția a II-a la 16 septembrie 1941, cu adresa Nr. 29.
12. R. Ețed'recăč, *Ėčėăčărñidũ E.Ă.Ă. Nďlõid'ldrõčč nĩalññečõ nd'lõneóćá 1941-2004*. Ččă. „Bóčr” č „Ýeňėr”, Ėñėęăr, 2004, p. 10. La 5 iulie 1941, în cadrul N.K.V.D. a fost înființată o Grupă Specială pentru executarea actelor teroriste și de diversiune în spatele inamicului și peste hotarele U.R.S.S., precum și pentru organizarea grupărilor clandestine și a mișcării de partizani în teritoriile sovietice ocupate de Axă. Șef al Grupei Speciale a fost numit maiorul de securitate Pavel A. Sudoplatov. La 25 august 1941, grupele operative pentru lupta cu parașutiștii inamici au fost transformate în Secții 4 ale direcțiilor N.K.V.D. ținutale și regionale din republicile din zona de frontieră, fiind puse în subordinea Grupei Speciale. Ele trebuiau să se ocupe de crearea și conducerea detașamentelor de exterminare (cu profil contrainformativ), a detașamentelor de partizani și grupelor diversioniste, de organizarea spionajului și asigurarea materială a acestor detașamente (Ibidem, p. 10-11).
13. *Čññĩđč Ėđđrčĩneie NND*. Ā 10-č nĩėřõ. Nĩė 8-ė –*Ėđđrčĩner' NND Ā Ālėčėie Īnl'-lññalĩie Āieil Nĩalññeĩai Nĩčr (1941-1945)*. Ečlă, 1984, p. 105.
14. T. Botnaru, A. Ganenco, *Istoria Serviciilor Secrete*. [Breviar]. Ed. „Museum”, Chișinău, 2004, p. 89. A. Ețed'recăč, *Ėčėăčărñidũ E.Ă.Ă. Nďlõid'ldrõčč nĩalññečõ nd'lõneóćá 1941-2004*, p. 46-47.

15. *Corpul 3 Armată* – era sub comanda generalului Vasile Atanasiu (4 martie 1940 – 20 martie 1943). La începutul războiului, a primit misiunea de apărare a Moldovei, pe frontul dintre Coștiuleni și Gura Bohotin. Între 4 și 7 iulie a forțat Prutul între Cotul Morii la Sud de Chișinău, înfrângând trupele sovietice din partea de Sud a masivului Cornești. În acest timp, Marile Unități din subordine au respins contraatacurile sovietice de la Lăpușna (11-12 iulie), Bulgărica, Săliște, Manuceevca (16 iulie), Plătărești și Frumușica Veche (23 iulie). După trecerea Nistrului a primit, la 7 august, misiunea să urmărească inamicul pe direcția Plosca – gara Razdelnaia – Egorovka – Odesa (Al. Duțu, F. Dobre, L. Loghin, *Armata Română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic*, Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 111).
16. A.N.R.M., Chșn., Fond 706, inv. 2, dosar 6, fila 189. De obicei, după primirea interogatoriilor luate de la prizonieri, dezertori, spioni, etc., șeful Centrului „H” dispunea prin rezoluție: „La mine pentru exploatare. /ss/ D. Bădăraș” (Ibidem, Fond 2042, inv. 2, dosar 9, fila 111).
17. Ibidem, Fond 1761, inv. 3, dosar 11, filele 100-103.
18. Ibidem, Fond 2042, inv. 2, dosar 1, fila 257.